Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
EVGENIJA TANCHEVA
od 2. srpnja 2020.[1]

Predmet C-265/19

Recorded Artists Actors Performers Ltd
protiv
Phonographic Performance (Ireland) Ltd,
Minister for Jobs, Enterprise and Innovation,
Irska,
Attorney General

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio High Court (Visoki sud, Irska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Podjela nadležnosti između Unije i njezinih država članica – Ugovor WIPO-a iz 1996. o izvedbama i fonogramima (WPPT) – Obveza ‚nacionalnog tretmana' umjetnika izvođača – Iznimke od te obveze koje proizlaze iz rezervi izjavljenih na temelju međunarodnog prava – Isključiva nadležnost Unije ili država članica za određivanje, na temelju tih rezervi, umjetnika izvođača iz trećih zemalja koji imaju pravo na pravičnu naknadu – Direktiva 2006/115/EZ – Članak 8."

1. Predmetni zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio High Court (Visoki sud, Irska) odnosi se na tumačenje članka 8. Direktive 2006/115/EZ[2], u vezi s člancima 4. i 15. Ugovora o izvedbama i fonogramima (u daljnjem tekstu: WPPT) Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (u daljnjem tekstu: WIPO), koji je usvojen 20. prosinca 1996. u Ženevi te u ime Europske zajednice odobren Odlukom Vijeća 2000/278/EZ[3].

2. U bitnome, sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjima želi doznati koji umjetnici izvođači (i proizvođači fonograma) mogu uživati pravo na „[pravičnu] naknadu" u smislu članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115. Dakle, pitanja se odnose na područje primjene te odredbe, iako su prvo, drugo i treće pitanje postavljena prije svega s obzirom na međunarodne obveze Unije i, ondje gdje je to primjenjivo, država članica.

3. Sud koji je uputio zahtjev u biti pita je li obveza nacionalnog tretmana iz članka 4. WPPT-a primjenjiva na članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 te – u drugom, trećem i četvrtom pitanju – koju diskrecijsku ovlast imaju države članice u pogledu određivanja korisnika prava na jedinstvenu pravičnu naknadu u smislu Direktive 2006/115, uključujući kada WPPT dopušta rezerve te se primjenjuje Rimska konvencija.

1 Izvorni jezik: engleski

2 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (kodificirana verzija) (SL 2006., L 376, str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 218.)

3 Odluka od 16. ožujka 2000. (SL 2000., L 89, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 103., str. 83.)

I. Pravni okvir

A. Rimska konvencija

4. Međunarodna konvencija za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju sklopljena je u Rimu 26. listopada 1961. (u daljnjem tekstu: Rimska konvencija).

5. Članak 4. Rimske konvencije predviđa:

„Svaka država ugovornica priznat će nacionalni tretman umjetnicima izvođačima ako se ispuni jedna od sljedećih pretpostavaka:

(a) da se izvedba izvodi u drugoj državi ugovornici;

(b) da je izvedba snimljena na fonogramu koji je zaštićen prema članku 5. ove Konvencije;

(c) da se izvedba, koja nije fiksirana na fonogram, prenosi emitiranjem zaštićenim člankom 6. ove Konvencije."

6. U skladu s člankom 5. te konvencije:

„1. Svaka država ugovornica priznat će nacionalni tretman proizvođačima fonograma ako se ispuni jedna od sljedećih pretpostavaka:

(a) da je proizvođač fonograma državljanin druge države ugovornice (mjerilo državljanstva);

(b) da je prvo fiksiranje zvuka učinjeno u drugoj državi ugovornici (mjerilo fiksiranja);

(c) da je fonogram prvi puta izdan u drugoj državi ugovornici (mjerilo izdavanja).

2. Ako je fonogram prvi puta izdan u državi koja nije ugovornica, ali je također izdan, unutar trideset dana od dana prvog izdavanja, u državi ugovornici (istodobno izdavanje), smatrat će se da je taj fonogram prvi puta izdan u državi ugovornici.

3. Notifikacijom položenom kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda svaka država ugovornica može izjaviti da neće primjenjivati mjerilo izdavanja ili mjerilo fiksiranja. Ta notifikacija može se položiti u vrijeme ratifikacije, prihvata ili pristupa Konvenciji, ili u bilo kojem drugom trenutku nakon toga; u posljednjem slučaju notifikacija će proizvesti učinak istekom šest mjeseci nakon što je bila položena."

B. WPPT

7. Unija i sve njezine države članice (kao i, među ostalima, Sjedinjene Američke Države) stranke su WPPT-a.

8. Članak 1. stavak 1. WPPT-a predviđa:

„Ništa u ovom Ugovoru ne ukida postojeće obveze što ih ugovorne stranke imaju jedna prema drugoj prema [Rimskoj konvenciji]."

9. U skladu s člankom 2. točkama (a), (b), (d), (e) i (g) WPPT-a, primjenjuju se sljedeće definicije:

„(a) ‚umjetnici izvođači' jesu glumci, pjevači, glazbenici, plesači i druge osobe koje glume, pjevaju, recitiraju, deklamiraju, pokretima izvode, interpretiraju ili na drugi način izvode književna ili umjetnička djela ili izražaje folklora;

(b) ‚fonogram' znači fiksiranje zvukova izvedbe ili drugih zvukova, ili predstavljanja zvukova, osim u obliku fiksiranja zvukova sadržanih u kinematografskim ili drugim audiovizualnim djelima;

[…]

(d) ‚proizvođač fonograma' znači osobu ili pravnu osobu koja poduzima inicijativu i koja je odgovorna za prvo fiksiranje zvukova izvedbe ili drugih zvukova ili predstavljanja zvukova.

(e) ‚izdavanje' fiksirane izvedbe ili fonograma znači ponudu javnosti primjeraka fiksirane izvedbe ili fonograma, uz dopuštenje nositelja prava, i pod pretpostavkom da su ti primjerci ponuđeni javnosti u razumnoj količini;

[…]

(g) ‚priopćavanje javnosti' izvedbe ili fonograma znači prijenos javnosti putem bilo kojeg medija, osim putem emitiranja, zvukova izvedbe ili zvukova ili predstavljanja zvukova fiksiranih na fonogramu. Za potrebe članka 15., ‚priopćavanje javnosti' obuhvaća učiniti zvukove ili predstavljanje zvukova fiksiranih na fonogramu slušno pristupačnim javnosti."

10. Članak 4. WPPT-a, naslovljen „Nacionalni tretman", predviđa:

„1. Svaka ugovorna stranka priznaje državljanima drugih ugovornih stranaka, kako su definirani u članku 3. stavku 2., isti tretman koji priznaje svojim državljanima u pogledu isključivih prava posebno zajamčenih ovim Ugovorom, i u pogledu prava na pravičnu naknadu predviđenu u članku 15. ovog Ugovora.

2. Obveza predviđena u stavku 1. ne primjenjuje se u mjeri u kojoj se druga ugovorna stranka služi rezervama dopuštenim člankom 15. stavkom 3. ovog Ugovora."

11. U skladu s člankom 15. WPPT-a:

„1. Umjetnici izvođači i proizvođači fonograma uživaju pravo na jedinstvenu pravičnu naknadu za neposrednu ili posrednu uporabu fonograma izdanih u komercijalne svrhe za emitiranje ili za bilo koje priopćavanje javnosti.

2. Ugovorne stranke mogu svojim nacionalnim zakonodavstvom odrediti da jedinstvenu pravičnu naknadu mogu od korisnika zahtijevati umjetnik izvođač ili proizvođač fonograma ili oba. Ugovorne stranke mogu odrediti nacionalnim zakonodavstvom, kad nedostaje sporazum između umjetnika izvođača i proizvođača fonograma, uvjete prema kojima će umjetnici izvođači i proizvođači fonograma dijeliti jedinstvenu pravičnu naknadu.

3. Svaka ugovorna stranka može, u notifikaciji koja se polaže kod glavnog direktora WIPO-a, izjaviti da će odredbe iz stavka 1. primjenjivati samo u pogledu određenih uporaba, ili da će njihovu primjenu ograničiti na neki drugi način, ili da uopće neće primjenjivati te odredbe.

4. Za potrebe ovog članka, smatra se da su fonogrami koji su stavljeni na raspolaganje javnosti putem žica ili bez žica na način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje pojedinačno odabere izdani u komercijalne svrhe."

12. Sporazumne izjave u pogledu članka 15. glase:

„Podrazumijeva se da članak 15. ne predstavlja potpunu odluku o razini prava na prenošenje i priopćavanje javnosti koju bi trebali koristiti izvođači i proizvođači fonograma u digitalno doba. Delegacije nisu uspjele postići suglasje s obzirom na različite prijedloge vezane uz aspekte isključivosti koji se trebaju osigurati u određenim okolnostima ili vezane uz prava koja se trebaju osigurati bez mogućnosti rezervi, stoga su ostavile to pitanje da se o njemu odluči nekom budućom odlukom.

Podrazumijeva se da članak 15. ne sprječava dodjelu prava predviđenih ovim člankom izvođačima folklora i proizvođačima fonograma sa snimkama folklora ako ti fonogrami nisu objavljeni za komercijalni dobitak."

13. Članak 23. stavak 1. WPPT-a propisuje sljedeće:

„Odredbe o ostvarivanju prava

1. Ugovorne se stranke obvezuju da će usvojiti, u skladu sa svojim pravnim sustavima, mjere koje su potrebne za osiguranje primjene ovog Ugovora."

C. Direktiva 2006/115

14. U uvodnim izjavama 5., 12., 13. i 16. te direktive navedeno je:

„(5) Stvaralački i umjetnički rad autora i umjetnika izvođača zahtijevaju odgovarajući dohodak kao temelj za daljnji stvaralački i umjetnički rad, a ulaganja koja su potrebna posebno za proizvodnju fonograma i filmova izričito su visoka i rizična. Mogućnost osiguranja takva dohotka i povrata takva ulaganja moguće je učinkovito jamčiti samo odgovarajućom pravnom zaštitom nositelja prava.

[…]

(12) Potrebno je uvesti rješenja koja autorima i umjetnicima izvođačima osiguravaju dobivanje primjerene [pravične] naknade, koje se oni ne mogu odreći, i koja im moraju osigurati da ostvarivanje svojih prava mogu povjeriti udrugama za kolektivno ostvarivanje prava koje ih zastupaju.

(13) Primjerena [pravična] naknada može se isplaćivati jednokratno ili višekratno u bilo kojem trenutku, prigodom zaključivanja ugovora ili nakon toga. Bilo bi potrebno voditi računa o važnosti doprinosa odnosnih autora ili umjetnika izvođača fonogramu ili filmu.

[…]

(16) Države članice trebale bi nositeljima autorskom pravu srodnih prava moći osigurati širu zaštitu od one koja je propisana odredbama ove Direktive o radiodifuzijskom emitiranju i priopćavanju javnosti."

15. U skladu s člankom 7. stavkom 1. Direktive 2006/115:

„Pravo fiksiranja

1. Države članice moraju umjetnicima izvođačima predvidjeti isključivo pravo davanja odobrenja ili zabrane za fiksiranje njihovih izvedaba."

16. Stavci 1. i 2. članka 8. te direktive, koji su istovjetni stavcima 1. i 2. članka 8. Direktive 92/100/EEZ[4], predviđaju:

„1. Države članice moraju umjetnicima izvođačima predvidjeti isključivo pravo davanja odobrenja ili zabrane za bežično radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihovih izvedaba, osim ako je ta izvedba već emitirana ili je učinjena s fiksacije.

2. Države članice moraju predvidjeti pravo kojim će se osigurati plaćanje jedinstvene primjerene [pravične] naknade od strane korisnika, ako se fonogram izdan u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak takva fonograma koristi za bežično radiodifuzijsko emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti, te raspodjelu takve naknade između odnosnih umjetnika izvođača i proizvođača fonograma. Države članice mogu, u slučaju nepostojanja sporazuma između umjetnika izvođača i proizvođača fonograma, utvrditi uvjete u vezi s raspodjelom takve naknade."

17. Članak 11. Direktive 2006/115, naslovljen „Vremenska primjena", propisuje:

„1. Ova Direktiva primjenjuje se na sva autorska djela, sve izvedbe, sve fonograme, sva radiodifuzijska emitiranja i sve prve fiksacije filmova što se navode u ovoj Direktivi, i što su 1. srpnja 1994. bili zaštićeni zakonodavstvima država članica o autorskom pravu i srodnim pravima ili što su na taj datum udovoljavali uvjetima zaštite prema ovoj Direktivi."

D. Nacionalno pravo

18. Člankom 38. Copyright and Related Rights Acta 2000 (br. 28 iz 2000.) (Zakon iz 2000. o autorskom pravu i srodnim pravima; u daljnjem tekstu: CRRA) propisuje se licencija kao pravo u određenim okolnostima. Taj članak među ostalim predviđa:

„1. […] Osoba koja namjerava

(a) javno izvoditi zvučni zapis, ili

(b) uključiti zvučni zapis u radiodifuzijsko emitiranje ili uslugu kabelskog programa,

ima pravo to učiniti ako

i. pristane obavljati plaćanja tijelu za licencije u pogledu takve izvedbe odnosno uključenja u radiodifuzijsko emitiranje ili uslugu kabelskog programa i

ii. poštuje zahtjeve ovog članka.

2. Osoba se može pozvati na pravo izvođenja zvučnog zapisa ili uključivanja zvučnog zapisa u radiodifuzijsko emitiranje ili uslugu kabelskog programa ako

(a) obavijesti svako dotično tijelo za licencije o svojoj namjeri izvođenja zvučnog zapisa ili uključivanja zvučnog zapisa u radiodifuzijsko emitiranje ili uslugu kabelskog programa,

(b) obavijesti svako od tih tijela o datumu od kojeg namjerava izvoditi zvučni zapis ili uključivati zvučni zapis u radiodifuzijsko emitiranje ili uslugu kabelskog programa,

(c) obavlja plaćanja tijelu za licencije […]

4 Direktiva Vijeća od 19. studenoga 1992. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe i određenim pravima srodnima autorskom pravu u području intelektualnog vlasništva (SL 1992., L 346, str. 61.)

[…]”

19. Članak 184. CRRA-a predviđa okolnosti u kojima, među ostalim, zvučni zapis ispunjava uvjete za zaštitu autorskim pravom. U njemu je propisano:

„1. Književno, dramsko, glazbeno ili umjetničko djelo, zvučni zapis, film, tipografsko uređenje objavljenog izdanja ili izvorna baza podataka ispunjavaju uvjete za zaštitu autorskim pravom ako su prvi put zakonito učinjeni dostupnim javnosti

(a) na domaćem državnom području; ili

(b) u svakoj zemlji, teritoriju, državi ili području koje obuhvaća relevantna odredba ovog dijela.

2. U svrhe ovog članka, smatra se da je činjenje dostupnim javnosti djela u jednoj zemlji, teritoriju, državi ili području prvo zakonito činjenje dostupnim javnosti čak i ako se ono istodobno zakonito učini dostupnim javnosti na drugom mjestu; u tu se svrhu smatra da je istodobno svako zakonito činjenje dostupnim javnosti djela na drugom mjestu u proteklih 30 dana.”

20. Članak 288. CRRA-a glasi:

„Izvedba ispunjava kriterije u svrhe odredaba ovog dijela i dijela IV. ako je izvodi pojedinac ili osoba koja ispunjava kriterije odnosno ako se odvija u zemlji, teritoriju, državi ili području koje ispunjava kriterije u skladu s ovim poglavljem.”

21. Članak 287. tog zakona predviđa:

„U ovom dijelu i dijelu IV.

‚zemlja koja ispunjava kriterije’ znači

(a) Irska,

(b) druga država članica [Europskog gospodarskog prostora (EGP)], ili

(c) u mjeri u kojoj je to propisano nalogom u smislu članka 289., zemlja koja je određena tim člankom;

‚pojedinac koji ispunjava kriterije’ znači državljanin zemlje koja ispunjava kriterije, pojedinac koji podliježe pravilima zemlje koja ispunjava kriterije ili pojedinac koji ima prebivalište ili uobičajeno boravište u zemlji koja ispunjava kriterije; i

‚osoba koja ispunjava kriterije’ znači irski državljanin ili pojedinac koji ima prebivalište ili uobičajeno boravište na domaćem državnom području.”

22. U skladu s člankom 289. stavkom 1. CRRA-a:

„Vlada nalogom može svaku zemlju, teritorij, državu ili područje u pogledu kojeg je sigurna da je zakonski propisalo odredbu kojom se primjereno štite irske izvedbe, odnosno da će je propisati, odrediti kao zemlju koja ispunjava kriterije i uživa zaštitu prema ovom dijelu i dijelu IV.”

II. Činjenično stanje u glavnom postupku i prethodna pitanja

23. Glavni postupak odnosi se na prikupljanje i raspodjelu licencijskih naknada koje se plaćaju za javno izvođenje ili radiodifuzijsko emitiranje snimljene glazbe. U skladu s nacionalnim zakonodavstvom, vlasnik bara, noćnog kluba ili bilo kojeg drugog javnog mjesta koji želi izvoditi snimljenu glazbu dužan je za to plaćati licencijsku naknadu. Slično tomu, onaj tko želi snimljenu glazbenu uključiti u radiodifuzijsko emitiranje ili u uslugu kabelskog programa također mora za to plaćati licencijsku naknadu. Ta je obveza u nacionalnom pravu detaljno utvrđena u CRRA-u. Zakonodavstvo propisuje da korisnik plaća jedinstvenu licencijsku naknadu tijelu za licencije koje predstavlja proizvođača zvučnog zapisa, ali da se prikupljeni iznos dijeli između proizvođača i umjetnika izvođača.

24. Tužitelj u glavnom postupku, Recorded Artists Actors Performers Ltd (u daljnjem tekstu: RAAP), irsko je društvo za kolektivno ostvarivanje autorskih prava koje upravlja pravima određenih umjetnika izvođača. Prvi tuženik, Phonographic Performance (Ireland) Ltd (u daljnjem tekstu: PPI), irsko je društvo za kolektivno ostvarivanje autorskih prava koje zastupa prava koja proizvođači fonograma imaju na zvučnim zapisima ili fonogramima u Irskoj.

25. RAAP i PPI sklopili su ugovor koji predviđa način prikupljanja i raspodjele licencijskih naknada za izvođenje zvučnih zapisa u javnosti (barovima i drugim javno dostupnim mjestima) u Irskoj koje provode korisnici iz Irske [5].

26. Spor između RAAP-a i PPI-ja nastao je zato što CRRA predviđa različite kriterije ostvarivanja naknada za proizvođače fonograma odnosno umjetnike izvođače, koji djeluju na način da određenim umjetnicima izvođačima iz određenih zemalja (osobito onima iz Sjedinjenih Američkih Država) uskraćuju pravo na pravičnu naknadu. PPI zbog toga navodi, kako se čini, da ne postoji zakonska obveza plaćati te konkretne umjetnike izvođače te da on stoga ima pravo zadržati naknade koje su na temelju ugovora prikupljene u pogledu tih umjetnika izvođača.

27. RAAP smatra da se licencijska naknada koja se mora plaćati na temelju CRRA-a – kojim se prenosi Direktiva 92/100, koja je kasnije kodificirana i zamijenjena Direktivom 2006/115 – mora, u skladu s člankom 8. stavkom 2. te direktive i međunarodnim sporazumima na koje ona upućuje, dijeliti između proizvođača fonograma i umjetnika izvođača. Državljanstvo i boravište umjetnika izvođača nisu relevantni.

28. S druge strane, PPI ističe da umjetnici izvođači koji nisu ni državljani zemalja EGP-a niti u njima borave te čije izvedbe ne potječu sa zvučnog zapisa izvedenog u EGP-u nemaju pravo na udio u naknadi ako se te izvedbe izvode u Irskoj. U suprotnom, to jest ako bi se te umjetnike izvođače plaćalo, radilo bi se o povredi pristupa međunarodnog reciprociteta koji je Irska usvojila te koji je predviđen u CRRA-u. Osobito, prihvaćanje RAAP-ova stajališta značilo bi da bi se umjetnike izvođače iz SAD-a plaćalo u Irskoj, iako umjetnici izvođači iz Irske u SAD-u ne dobivaju pravičnu naknadu.

29. RAAP je protiv PPI-ja podnio tužbu sudu koji je uputio zahtjev, koji ističe da članci 38., 184., 208., 287. i 288. CRRA-a, ako ih se tumači zajedno, djeluju na način da – ako nije usvojen nalog na temelju članka 289. tog zakona (što do sada nije učinjeno) – umjetnicima izvođačima koji „nisu iz EGP-a” uskraćuju pravo na udio u naknadama koje se prikupljaju na temelju CRRA-a, zbog čega često samo proizvođači fonograma (uključujući one izvan EGP-a) imaju pravo na naknadu.

5 Iz spisa proizlazi da se u pogledu predmetnog spora vode dva postupka. Drugi postupak odnosi se na zakonske dužnosti organizacija koje predstavljaju proizvođače fonograma odnosno umjetnike izvođače, a osobito na pitanje koja je od tih organizacija zadužena za izračunavanje licencijskih naknada koje se plaćaju pojedinačnim umjetnicima izvođačima. RAAP navodi da je to njegova uloga, kao organizacije za kolektivno upravljanje autorskim pravima koja predstavlja umjetnike izvođače. Ako je to točno, PPI mora RAAP-u plaćati paušalni iznos koji će RAAP – nakon što namiri svoje upravne troškove – dijeliti između pojedinih umjetnika izvođača. Postavlja se i pitanje ima li RAAP pravo prikupljati naknade u ime *svih* umjetnika izvođača unutar određene kategorije ili samo u ime onih koji su ga za to doista ovlastili. U tom drugom postupku nije upućen zahtjev za prethodnu odluku.

30. Kada je riječ o zvučnom zapisu proizvođača fonograma i umjetnika izvođača iz SAD-a, proizvođač fonograma dobio bi cjelokupan iznos licencijskih naknada koje plaćaju korisnici u Irskoj. Razlog tomu je činjenica da su kriteriji za dobivanje naknade koji su predviđeni CRRA-om fleksibilniji u pogledu proizvođača fonograma nego u pogledu umjetnika proizvođača.

31. Stoga se čini da se takvo zakonodavstvo protivi članku 8. stavku 2. Direktive 2006/115, u dijelu u kojem ta odredba zahtijeva da proizvođači fonograma i umjetnici izvođači dijele pravičnu naknadu.

32. Iz toga proizlazi da odluka u glavnom postupku osobito ovisi o tome može li Irska – a da pritom ne povrijedi Direktivu 2006/115 (i raniju direktivu, Direktivu 92/100) – propisati da „umjetnici izvođači" u smislu Direktive 2006/115 ne uključuju umjetnike izvođače koji „nisu iz EGP-a", kao što su oni iz SAD-a.

33. S obzirom na veliku važnost ovog postupka, Irska, njezin Attorney General (državni odvjetnik) i Minister for Jobs, Enterprise and Innovation (ministar za poduzetništvo i inovacije) odlučili su sudjelovati u glavnom postupku kao drugi, treći i četvrti tuženik. Cijela presuda nalazi se u prilogu odluci kojom je upućen zahtjev te omogućava bolje razumijevanje pitanja na kojima odluka počiva.

34. Sud koji je uputio zahtjev navodi da činjenica da irsko zakonodavstvo osobe s prebivalištem ili boravištem u EGP-u tretira na isti način kao irske državljane znači da ono ne povređuje načelo nediskriminacije, utvrđeno u pravu Unije. Međutim, navedeno zakonodavstvo mora biti u skladu ne samo s tim općim načelom nego i s člankom 8. stavkom 2. Direktive 2006/115. U skladu s tom odredbom, sve države članice moraju „osigurati plaćanje jedinstvene [pravične] naknade od strane korisnika, ako se fonogram, izdan u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak takva fonograma koristi za bežično radiodifuzijsko emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti, te raspodjelu takve naknade između odnosnih umjetnika izvođača i proizvođača fonograma".

35. Sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome u kojoj se mjeri potrebno osloniti na odredbe WPPT-a (kojeg su Irska i Unija stranke) i Rimske konvencije (koje je Irska stranka) da bi se protumačio članak 8. Direktive 2006/115.

36. Osobito, potrebno je utvrditi treba li pojam „nacionalni tretman", sadržan u obama navedenim međunarodnim sporazumima, imati ikakvu ulogu u tumačenju članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115.

37. Budući da, s jedne strane, pojam „nacionalni tretman" nije – za razliku od određenih drugih pojmova u Rimskoj konvenciji i WPPT-u – izričito preuzet u Direktivi 2006/115, ali je, s druge strane, dio prava Unije zbog činjenice da je Unija stranka WPPT-a, nije jasno koje je u konačnici područje primjene tog pojma za potrebe tumačenja prava Unije u području autorskog prava i srodnih prava.

38. Sud koji je uputio zahtjev od Suda također traži smjernice o tome čini li taj asimetrični tretman proizvođača fonograma i umjetnika izvođača legitiman odgovor na rezervu na temelju članka 15. stavka 3. WPPT-a (osobito na onu koju su izjavile Sjedinjene Američke Države).

39. U tom kontekstu, High Court (Visoki sud, Irska) odlučio je prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li obveza nacionalnog suda da Direktivu 2006/115 […] tumači s obzirom na svrhu i cilj Rimske konvencije i/ili WPPT-a ograničena na pojmove na koje se izričito upućuje u toj direktivi ili, alternativno, obuhvaća pojmove koji se nalaze samo u tim dvama međunarodnim sporazumima? Konkretno, u kojoj se mjeri članak 8. te direktive mora tumačiti s obzirom na zahtjev ‚nacionalnog tretmana' iz članka 4. WPPT-a?

2. Ima li država članica diskrecijsku ovlast za propisivanje kriterija prema kojima se utvrđuje koje se umjetnike izvođače kvalificira kao ‚odnosne umjetnike izvođače' prema članku 8. Direktive 2006/115? Konkretno, može li država članica pravo na udio u pravičnoj naknadi ograničiti na okolnosti (i.) kada je izvedba nastala u zemlji [EGP-a] ili (ii.) kada umjetnici izvođači imaju prebivalište ili boravište u zemlji EGP-a?

3. Koju diskrecijsku ovlast ima država članica kada odgovara na rezervu koju je izjavila druga ugovorna stranka prema članku 15. stavku 3. WPPT-a? Konkretno, je li država članica obvezna preuzeti istovjetne uvjete rezerve koju je izjavila druga ugovorna stranka? Zahtijeva li se od ugovorne stranke neprimjena pravila od 30 dana iz članka 5. Rimske konvencije ako to može dovesti do toga da proizvođač iz stranke koja je izjavila rezervu prima naknadu prema članku 15. stavku 1., ali ne i umjetnici izvođači istog zapisa? Alternativno, je li stranka koja odgovara na rezervu ovlaštena državljanima stranke koja izjavljuje rezervu pružiti opsežnija prava nego što je to učinila ta potonja stranka, odnosno može li stranka koja odgovara na rezervu pružiti prava koja nisu recipročno uzvraćena u stranci koja izjavljuje rezervu?

4. Je li u bilo kojim okolnostima dopušteno ograničiti pravo na pravičnu naknadu na *proizvođače* zvučnog zapisa, odnosno odbiti to pravo *umjetnicima izvođačima* čije su izvedbe fiksirane u tom zvučnom zapisu?"

40. Pisana očitovanja Sudu podnijeli su RAAP, PPI, Irska i Europska komisija. Sve te stranke iznijele su usmena očitovanja na raspravi održanoj 4. veljače 2020.

III. Analiza

A. Prvo pitanje

1. Sažetak argumenata stranaka

41. RAAP ističe da obveza nacionalnog suda da Direktivu 2006/115 tumači s obzirom na svrhu i cilj Rimske konvencije i/ili WPPT-a uključuje obvezu tumačenja te direktive na način da je njome uspostavljen skup pravila koja su u skladu s obvezama iz navedenih međunarodnih akata. Članak 8. te direktive stoga treba tumačiti na način da prava predviđena njegovim stavkom 2. uživaju i oni koji su na temelju članka 4. WPPT-a ovlašteni na nacionalni tretman u vezi s tim pravima.

42. Osim toga, u obzir je potrebno uzeti Rimsku konvenciju, unatoč tomu što Unija nije njezina stranka. Naime, ta je konvencija odigrala važnu ulogu u nastanku Direktive 2006/115.

43. Odnos između članaka 4. i 5. Rimske konvencije, s jedne strane, i članaka 3. i 4. WPPT-a, s druge, takav je da stranke WPPT-a moraju nacionalni tretman u pogledu izvedbi snimljenih na fonogramu koji ispunjava kriterije za nacionalni tretman predviđene Rimskom konvencijom osigurati i umjetnicima izvođačima. Nacionalni tretman mora se osigurati svim umjetnicima izvođačima takvih izvedbi, čak i ako dani izvođač nije državljanin države ugovornice.

44. PPI u bitnome navodi da Direktivu 2006/115 treba tumačiti, koliko je to moguće, u skladu s WPPT-om, a ne protivno obvezama koje Unija i države članice imaju na temelju WPPT-a ili Rimske konvencije. Pojmove iz Direktive 2006/115 koji su preuzeti iz Rimske konvencije ili WPPT-a treba tumačiti s obzirom na (ovisno o slučaju) tu konvenciju ili WPPT. Stoga članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 ne treba tumačiti na način da sadržava obvezu nacionalnog tretmana u smislu članka 4. WPPT-a jer ta direktiva ne predviđa nijednu mjeru namijenjenu provedbi te obveze iz WPPT-a.

45. Irska prihvaća da, ako promotrimo Rimsku konvenciju i WPPT, članak 3. stavak 2. WPPT-a podvodi u WPPT pojam nacionalnog tretmana predviđen člancima 4. i 5. Rimske konvencije, uključujući to da države ugovornice trebaju osigurati nacionalni tretman kad god je izvedba uključena u fonogram koji je prvi put izdan u drugoj državi ugovornici (ili je ondje izdan u roku od 30 dana od prvog izdavanja). Ta pravila proizlaze iz „mjerila izdavanja" i pojma „istodobnog izdavanja", predviđenih u Rimskoj konvenciji.

46. Međutim, Irska – što je važno reći za državu koja ima dvojan pristup međunarodnom pravu – želi osigurati da samo propisno usvojeni irski ili Unijini propisi stvaraju prava i obveze u pravnom poretku Irske i Unije.

47. Irska u bitnome ističe da članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 ne treba tumačiti s obzirom na pojam „nacionalni tretman", predviđen u WPPT-u i Rimskoj konvenciji. Ta se direktiva ne odnosi na situaciju umjetnika izvođača čije su izvedbe uključene u fonogram koji je prvi put izdan u trećoj zemlji.

48. Komisija u bitnome tvrdi da iz teksta, strukture i svrhe članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115, kao i iz obveze njezina tumačenja u skladu s međunarodnim sporazumima koje je Unija sklopila, proizlazi da dotični umjetnici izvođači načelno uključuju one iz svih stranaka WPPT-a, neovisno o tome borave li u EGP-u ili izvan njega.

2. Ocjena

49. Sud koji je uputio zahtjev svojim prvim pitanjem želi doznati na koji način treba tumačiti Direktivu 2006/115 ako određeni pojmovi koji su izričito spomenuti u međunarodnim sporazumima koji se odnose na autorsko pravo i srodna prava, kao što je to obveza primjene nacionalnog tretmana iz članka 4. WPPT-a, *ne postoje u toj direktivi*.

50. S jedne strane, važnost obveze nacionalnog tretmana jasno proizlazi već iz činjenice da je ona činila bit svih višestranih sporazuma o zaštiti prava intelektualnog vlasništva te da je jedna od glavnih pogodnosti koje stranke ostvaruju sklapanjem WPPT-a[6]. S druge strane, treba imati na umu da pravo na naknadu (u skladu s člankom 8. Direktive 2006/115 ili člankom 15. WPPT-a) u gospodarskom smislu čini jedno od najvažnijih prava umjetnika izvođača i proizvođača fonograma.

51. RAAP i Komisija tvrde da umjetnici izvođači kojih se tiče pravo na pravičnu naknadu, koje je priznato u pravu Unije, načelno uključuju umjetnike izvođače iz trećih zemalja čija se glazba emitira u Uniji. Te stranke navode da to proizlazi iz općenitih izraza koje zakonodavac Unije upotrebljava („umjetnici izvođači") te iz ciljeva Direktive 2006/115 (visoka razina zaštite), ali osobito iz obveze tumačenja sekundarnog prava Unije u skladu s međunarodnim sporazumima kojih je Unija stranka, kao što je WPPT, čiji članak 4. stavak 1., u vezi s člankom 15. stavkom 1., obvezuje stranke (Europsku uniju i njezine države članice) da u odnosu na pravičnu naknadu koja se mora platiti umjetnicima izvođačima primijene „nacionalni tretman".

52. Došao sam do zaključka da je ta argumentacija točna.

53. Ako promotrimo tekst Direktive 2006/115, jasno je da državljani trećih zemalja nisu isključeni iz njezina područja primjene te, štoviše, da je to posve u skladu s Unijinim obvezama u kontekstu WPPT-a i Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Nema dvojbe da iz perspektive temeljnih prava države članice i Europska unija moraju osigurati da u Uniji svi umjetnici izvođači i proizvođači

6 Reinbothe, J. i Von Lewinski, S., *The WIPO Treaties on Copyright: A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP*, Oxford University Press, Oxford, 2015., str. 296., koji također pruža dobar pregled povijesnog konteksta WPPT-a i komentare na njega.

fonograma dobiju pravičnu naknadu za priopćavanje svojih izvedbi javnosti, neovisno o postojanju rezervi treće zemlje koje djeluju na način da umjetnici izvođači i proizvođači fonograma iz EGP-a ne dobivaju takvu naknadu na državnom području te treće zemlje. Temeljna prava su univerzalna, a ovdje se radi o pravu na vlasništvo.

54. Tvrdnja PPI-ja i Irske svodi se na navod da države članice, s obzirom na to da pravna stečevina ne sadržava baš sva pravila, imaju potpunu slobodu.

55. Dovoljno je reći da je Sud već odbio takvu tvrdnju u predmetu koji se odnosio na srodna prava (presuda od 4. rujna 2014., Komisija/Vijeće, C-114/12, EU:C:2014:2151 (osobito t. 70.)) te u mišljenju 3/15 (Marakeški ugovor o pristupu objavljenim djelima) (EU:C:2017:114).

56. Kao prvo, potrebno je utvrditi treba li članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 tumačiti s obzirom na obvezu nacionalnog tretmana umjetnika izvođača iz trećih zemalja predviđenu člankom 4. stavkom 1. WPPT-a. U tu svrhu valja odrediti treba li tu obvezu smatrati obvezom koju države članice imaju kao stranke tog mješovitog sporazuma ili pak obvezom kojoj Unija podliježe kao stranka tog istog sporazuma.

57. Sud je članak 8. Direktive 2006/115 u svjetlu Unijinih međunarodnih obveza već razmatrao u predmetima SCF Consorzio Fonografici[7], PPL Ireland[8] i Verwertungsgesellschaft Rundfunk[9].

58. Ta se sudska praksa bavi odnosom između Direktive 2006/115 i raznih međunarodnih sporazuma te ujedno tumači određene pojmove iz članka 8. navedene direktive u svjetlu Unijinih međunarodnih obveza na temelju tih sporazuma.

59. Sud je osobito u presudi SCF Consorzio Fonografici (C-135/10, EU:C:2012:140, t. 37. do 56.) razmatrao odnos između Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (u daljnjem tekstu: Sporazum o TRIPS-u), WPPT-a i Rimske konvencije.

60. Sud je podsjetio na to da su, u skladu s člankom 216. stavkom 2. UFEU-a, „sporazumi koje sklapa Unija obvezujući […] za institucije Unije i za njezine države članice”. To vrijedi za WPPT, kojega je Unija doista stranka te je taj ugovor sastavni dio pravnog poretka Unije. Posljedično, on obvezuje institucije Unije i njezine države članice. Što se tiče Rimske konvencije, njezine odredbe nisu dio pravnog poretka Europske unije (Unija nije njezina stranka te se ne može smatrati da je preuzela mjesto svojih država članica u pogledu njezine primjene, makar samo zato što nisu sve države članice stranke te konvencije, to jest Malta nije).

61. Što se tiče WPPT-a, Sud je u presudi SCF (C-135/10, EU:C:2012:140, t. 47.) također utvrdio da članak 23. stavak 1. WPPT-a zahtijeva od ugovornih stranaka da se obvežu da će, u skladu sa svojim pravnim sustavima, usvojiti mjere koje su potrebne za osiguravanje primjene tog ugovora. Iz toga proizlazi da primjena odredbi WPPT-a, kada je riječ o njihovoj provedbi ili učincima, ovisi o usvajanju naknadnih mjera. Takve odredbe stoga nemaju izravan učinak u pravu Unije te kao takve ne proizvode prava za pojedince na koja bi se oni mogli pozivati pred sudovima na temelju tih propisa.

62. Unatoč tomu, Sud je u toj presudi, u svjetlu uvodne izjave 10. Direktive 92/100, također utvrdio da Direktiva 2006/115 – s obzirom na to da je namijenjena usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u području intelektualnog vlasništva, uz poštovanje relevantnih međunarodnih sporazuma kao što su, među ostalima, Sporazum o TRIPS-u, WPPT i Rimska konvencija – *uvodi skup pravila koja su* u skladu s *pravilima tih sporazuma*.

7 Presuda od 15. ožujka 2012. (C-135/10, EU:C:2012:140). Vidjeti u tom kontekstu Malenovsky, J., La contribution de la Cour de justice à l'harmonisation du droit d'auteur dans l'Union européenne, ERA Forum (2012.), 13, str. 411.

8 Presuda od 15. ožujka 2012., Phonographic Performance (Ireland) (C-162/10, EU:C:2012:141)

9 Presuda od 16. veljače 2017. (C-641/15, EU:C:2017:131)

63. Naime, pristup koji zagovaram u ovom mišljenju pokazuje se kao jedini u skladu s člankom 216. stavkom 2. UFEU-a i ustaljenom sudskom praksom prema kojoj sekundarno zakonodavstvo Unije treba, koliko je to moguće, tumačiti u skladu s Unijinim međunarodnopravnim obvezama, osobito ako su odredbe tog zakonodavstva izričito namijenjene provedbi međunarodnog sporazuma koji je Unija sklopila [10].

64. Puni opseg obveze usklađenog tumačenja u okolnostima u kojima je Europska unija *pristupila* međunarodnom sporazumu pokazuje presuda Hermès [11], u kojoj je Sud utvrdio ne samo da Unijine mjere koje su oblikovane tako da provedu njezine međunarodne obveze treba tumačiti s obzirom na te obveze nego i da nacionalna pravila koja provode Unijinu mjeru moraju zasebno biti u skladu s obvezama iz međunarodnih sporazuma kojih je Europska unija stranka.

65. Osim toga, i WPPT i Direktiva 2006/115 odnose se na pravo na pravičnu naknadu u dotičnom području.

66. Istaknuo bih da je Direktivi 2006/115 prethodila Direktiva 92/100. Cilj te ranije direktive bio je uspostaviti temelj unutarnjeg tržišta za autorsko pravo i srodna prava. Namjera zakonodavca Unije, kako je potvrđena izmijenjenim prijedlogom te direktive [12], bila je u velikoj mjeri slijediti odredbe Rimske konvencije, u svrhu postizanja ujednačene minimalne zaštite u Europskoj uniji. Međutim, on je vodio računa o tome da to učini u skladu s međunarodnim konvencijama kojih su države članice bile stranke. (Tadašnja) Europska zajednica nije bila stranka nijedne konvencije u području intelektualnog vlasništva.

67. Uvodna izjava 10. Direktive 92/100 (koja odgovara uvodnoj izjavi 7. Direktive 2006/115) predviđa: „[…] zakonodavstva država članica trebalo bi uskladiti tako da ona ne budu u suprotnosti s međunarodnim konvencijama na kojima se temelje zakoni o autorskom pravu i srodnim pravima mnogih država članica” [neslužbeni prijevod].

68. Nekoliko elemenata Direktive 92/100 nadilazilo je Rimsku konvenciju. Kad je riječ o umjetnicima izvođačima, to je bilo uvođenje njihova isključivog prava u pogledu fiksacija njihovih izvedbi (da dopuste ili zabrane njihovo umnožavanje) (članak 7.) i njihova isključivog prava u pogledu (dopuštanja ili zabranjivanja) bežične radiodifuzije i priopćavanja javnosti svojih izvedbi, osim onih s fiksacija (članak 8.).

69. Europski parlament dodao je članak 8. Direktive 92/100, a Komisija ga je prihvatila u svojem izmijenjenom prijedlogu kao nadopunu uvođenju isključivog prava umjetnika izvođača da dopuste ili zabrane reproduciranje svojih izvedbi fiksiranih na fonograme sadržanog drugdje u Direktivi (članak 7.). Namjera je bila omogućiti umjetnicima izvođačima da zajedno s proizvođačima fonograma sudjeluju u svakom daljnjem korištenju fonograma, što se katkad opisuje kao sekundarno korištenje.

70. Nakon usvajanja WPPT-a donesena je Direktiva 2001/29/EZ [13], namijenjena provedbi novih obveza predviđenih WPPT-om i Ugovorom WIPO-a o autorskom pravu (WCT; vidjeti uvodnu izjavu 15. te direktive).

71. Kako je to Komisija pravilno istaknula, ostaje činjenica da zakonodavac Unije nije poduzeo ništa konkretno kako bi preuzeo članak 15. stavke 1. i 2. WPPT-a.

10 Vidjeti, među ostalim, presude od 14. srpnja 1998., Bettati (C-341/95, EU:C:1998:353, t. 20.) i od 7. prosinca 2006., SGAE (C-306/05, EU:C:2006:764, t. 35.).

11 Presuda od 16. lipnja 1998. (C-53/96, EU:C:1998:292, t. 28.)

12 Prijedlog od 30. travnja 1992. (COM(92) 159 *final*, str. 12.)

13 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL 2001., L 167, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

72. Smatram da to u svakom slučaju nije bilo potrebno jer članak 8. stavak 2. Direktive 92/100, koji je prethodio Unijinu prihvaćanju WPPT-a, izričito odgovara članku 15. WPPT-a te ga provodi.

73. Dakle, zakonodavac Unije očito je smatrao da je svoju obvezu na temelju članka 23. stavka 1. WPPT-a da uvede pravo na pravičnu naknadu u smislu članka 15. stavaka 1. i 2. WPPT-a ispunio člankom 8. Direktive 92/100.

74. Iz navedenog proizlazi da članak 8. stavak 2. Direktive 92/100 (i članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115) treba tumačiti u skladu s WPPT-om.

75. Važno je istaknuti da Unija prilikom ratifikacije WPPT-a nije izjavila nikakvu rezervu te je i dalje obvezna osigurati nacionalni tretman i bez ograničenja primjenjivati Direktivu 2006/115.

76. Iz sudske prakse proizlazi da pojmove iz Direktive 2006/115 treba tumačiti, koliko je to moguće, s obzirom na pojmove iz WPPT-a [14], na način koji je u skladu s tim sporazumom, uzimajući u obzir kontekst u kojem se ti pojmovi upotrebljavaju i svrhu odredbi tog sporazuma. Prilikom tumačenja Direktive 2006/115 mora se voditi računa o članku 4. WPPT-a. To znači da države članice tu direktivu moraju provesti na način koji je u skladu sa zahtjevom nacionalnog tretmana, predviđenim u WPPT-u.

77. Komisija pravilno navodi da se Direktiva 2006/115 primjenjuje na radnje koje se dogode na području Unije te da je, kao u većini akata pravne stečevine o autorskom pravu, njezino područje primjene određeno u materijalnom, a ne u osobnom pogledu [15].

78. Području primjene članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 vratit ću se u okviru analize drugog, trećeg i četvrtog pitanja.

79. Direktiva 2006/115 zaštitu priznaje nositeljima prava čija djela ili ostali proizvodi i usluge obuhvaćene materijalnim područjem primjene te direktive, kao što su izvedbe, fonogrami ili emitiranja, ispunjavaju odgovarajuće uvjete. Iskorištavanje od treće osobe u smislu članka 8. stavka 2. aktivira zaštitu dodijeljenu tom direktivom.

80. Odredbe u pitanju zahtijevaju samo da je korisnik aktivirao pravo na naknadu izvođenjem zvučnog zapisa u Uniji. U tom smislu, izvedba se odvija u Uniji/EGP-u neovisno o državljanstvu ili mjestu boravišta umjetnika izvođača ili proizvođača snimke ili o mjestu provedbe prvog fiksiranja.

81. Slažem se s Komisijom da je tekst Direktive 2006/115 nedvosmislen te je neograničena primjena članka 8. stavka 2. na korisnike iz ostalih ugovornih stranaka u skladu ne samo s obvezom nacionalnog tretmana nego i s *ciljem Direktive 2006/115*, a to je ujednačena zaštita i visoka razina zaštite [16] te uredno funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

82. Stoga Irska, kao i svaka druga država članica, nema (niti je ikad imala) diskrecijsku ovlast upotrijebiti vlastite kriterije za određivanje umjetnika izvođača koji ispunjavaju uvjete da bi bili „odnosni izvođači" u smislu članka 8. Direktive 2006/115 jer je to, kao pitanje prava Unije, isključivo uređeno tom direktivom s obzirom na Unijine obveze na temelju WPPT-a.

14 Vidjeti u tom pogledu točku 52. i sljedeće presude SCF. Za kritiku te sudske prakse vidjeti Simon, D., *Effets des accords internationaux dans l'ordre juridique de l'Union*, Europe, br. 5, svibanj 2012.

15 Za drukčiji pristup, vidjeti Direktivu 2001/84/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2001. o pravu slijeđenja u korist autora izvornika umjetničkog djela (SL 2001., L 272, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 22.).

16 Svrha usklađivanja prema člancima 114., 56. i 62. UFEU-a

83. S obzirom na to, Komisija pravilno tvrdi da je Direktiva 2006/115 u skladu s Unijinom obvezom na temelju međunarodnih akata da osigura nacionalni tretman, u smislu materijalnog područja primjene te obveze na sve radnje unutar Unije. Da bi Direktiva 2006/115 bila u skladu s člankom 4. WPPT-a nije potrebno posebno upućivanje na pojam nacionalnog tretmana. Obvezu tumačenja članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 s obzirom na članak 4. WPPT-a stoga ne dovodi u pitanje činjenica da se nacionalni tretman u toj direktivi ne spominje izričito. Nezavisni odvjetnik A. Tizzano u predmetu SENA (C-245/00, EU:C:2002:543) zaključio je da su pravila Rimske konvencije koja se odnose na nacionalni tretman sastavni dio prava Unije; ističem da je to mišljenje prethodilo Unijinoj formalnoj ratifikaciji WPPT-a[17]. Naime, članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 odgovara članku 15. WPPT-a.

84. Važno je reći da Unija, da bi mogla poštovati svoje obveze na temelju WPPT-a (vidjeti izjavu Europske zajednice na koju se upućuje u članku 26. WPPT-a), mora (moći) osigurati da njezine države članice poštuju obvezu nacionalnog tretmana. To je jedan od načina na koji se osigurava poštovanje te obveze.

85. U tom se pogledu slažem s argumentom u odluci kojom je upućen zahtjev (točka 37.) prema kojem se može uputiti na članak 23. stavak 1. WPPT-a, koji propisuje da se ugovorne stranke obvezuju na usvajanje mjera u skladu sa svojim pravnim sustavima koje su potrebne za osiguravanje primjene tog ugovora. Dakle, Europska unija, kao stranka tog ugovora, podliježe predmetnoj obvezi, a jedan od načina na koji ona ispunjava tu obvezu jest članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115.

86. Iz navedenog proizlazi da se ne može prihvatiti PPI-jeva tvrdnja da države članice, u nedostatku izričite odredbe u toj direktivi, imaju diskrecijsku ovlast u pogledu nacionalnog tretmana.

87. Posljedično, odgovor na prvo pitanje glasi da članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 treba tumačiti s obzirom na obveze iz WPPT-a, kojeg je Unija stranka, te je ta odredba u skladu s Unijinom obvezom osiguravanja nacionalnog tretmana u smislu članka 4. WPPT-a, bez potrebe za propisivanjem posebne odredbe u tom pogledu.

B. Drugo pitanje

1. Sažetak argumenata stranaka

88. RAAP navodi da država članica nema diskrecijsku ovlast propisati kriterije za određivanje umjetnika izvođača koji ispunjavaju uvjete da bi bili „odnosni izvođači" u smislu članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 u dijelu u kojem se ti kriteriji protive obvezama koje ta država članica ima na temelju Rimske konvencije i/ili WPPT-a.

89. PPI u bitnome ističe da države članice, s obzirom na to da članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 ne predviđa nikakvu mjeru namijenjenu provedbi obveze nacionalnog tretmana sadržane u članku 4. WPPT-a, imaju, u okolnostima u kojima izvedba nije održana u EGP-u te je nije održala osoba koja je državljanin zemlje EGP-a ili u njoj ima prebivalište ili boravište, punu diskrecijsku ovlast propisati kriterije na temelju kojih će se odrediti korisnici prava predviđenog člankom 8. stavkom 2., pod uvjetom, naravno, da države članice poštuju vlastite obveze iz međunarodnih ugovora. S obzirom na to, obvezi države članice na temelju članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 ne protivi se ograničavanje prava na udio u pravičnoj naknadi na slučajeve u kojima se snimka koja je bežično radiodifuzijski emitirana ili priopćena javnosti u državi članici odnosi na (i.) izvedbu koja je održana u zemlji EGP-a ili je izvedbu (ii.) održao umjetnik izvođač koji je državljanin zemlje EGP-a ili u njoj ima prebivalište ili boravište.

17 U tom pogledu vidjeti također *Sterling on World Copyright Law*, 4. izdanje, Sweet & Maxwell Thomson Reuters, t. 28. B.07.

90. Irska ističe da Direktiva 2006/115 državama članicama poput nje dopušta redovnu zakonodavnu diskrecijsku ovlast u pogledu oblika i metoda njezine provedbe, pod uvjetom da su njezini ciljevi preneseni u nacionalno pravo.

91. U svakom slučaju, Irska u bitnome navodi da nije obvezna osigurati pravičnu naknadu kad god se to pravo aktivira za proizvođača snimke u skladu s pravilom prve objave i pravilom od 30 dana, koja su predviđena Rimskom konvencijom i preuzeta u WPPT putem njegova članka 4. Nijedan od tih akata nema izravne učinke, a u Direktivi 2006/115 ti instituti nigdje nisu preuzeti pa se ne mogu ni na čemu temeljiti.

92. Komisija u bitnome navodi da na drugo pitanje treba odgovoriti na način da država članica nema diskrecijsku ovlast propisati kriterije za određivanje umjetnika izvođača koji ispunjavaju uvjete da bi bili „odnosni izvođači" u smislu članka 8. Direktive 2006/115.

2. Ocjena

93. Sud koji je uputio zahtjev svojim drugim pitanjem pita Sud imaju li države članice diskrecijsku ovlast primijeniti vlastite kriterije na pojam „odnosni izvođači" pozivanjem na međunarodne sporazume u području autorskog prava i srodnih prava čije su stranke, kao što su to Rimska konvencija i WPPT, uključujući kada je izvedba održana u EGP-u.

94. Smatram da odgovor na to pitanje proizlazi iz odgovora na prvo pitanje.

95. Prema mojem mišljenju, budući da se u drugom pitanju ne upućuje izričito ni na jednu međunarodnu obvezu, na njega treba odgovoriti isključivo s obzirom na Direktivu 2006/115 u svjetlu Unijinih vlastitih međunarodnih obveza. Pitanje eventualne diskrecijske ovlasti na temelju međunarodnih konvencija razmatrat će se u okviru analize trećeg pitanja te, kako ćemo vidjeti, države članice nemaju takvu diskrecijsku ovlast.

96. U skladu s člankom 8. stavkom 2. te direktive, zaštita se osigurava i umjetnicima izvođačima i proizvođačima fonograma ako su ispunjena sljedeća dva uvjeta: (i.) izvedba je fiksirana na fonogramu koji je „izdan u komercijalne svrhe"; i (ii.) korisnik taj fonogram koristi za priopćavanje javnosti ili bežično radiodifuzijsko emitiranje.

97. U nedostatku definicije i upućivanja na pravo država članica, pojam fonograma koji je „izdan u komercijalne svrhe" iz članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 treba smatrati autonomnim pojmom prava Unije. Njegov sadržaj može se odrediti s obzirom na cilj članka 8. stavka 2. Budući da je ta odredba namijenjena provedbi članka 15. WPPT-a, prvo treba pogledati relevantnu definiciju „izdavanja" u članku 2. točki (e) WPPT-a: „izdavanje" fiksirane izvedbe ili fonograma znači ponudu javnosti primjeraka fiksirane izvedbe ili fonograma, uz dopuštenje nositelja prava, i pod pretpostavkom da su ti primjerci ponuđeni javnosti u razumnoj količini.

98. WPPT-om je utvrđeno da izvedbe fiksirane na fonogramu moraju uživati nacionalni tretman u svim slučajevima u kojima fonogram ispunjava uvjete za zaštitu. Iako stranke Rimske konvencije i WPPT-a imaju određene diskrecijske ovlasti u pogledu aspekata svojih obveza nacionalnog tretmana, to je jasna obveza od koje nije moguće odstupiti. RAAP ističe da kriteriji za uživanje nacionalnog tretmana ne smiju dovesti u pitanje jamstvo naknade te stvarna i bitna prava za obje kategorije nositelja prava koje se člankom 8. stavkom 2. Direktive 2006/115 želi osigurati.

99. Kako je to Komisija pravilno istaknula, u definiciji „izdavanja" u članku 2. točki (e) WPPT-a ne spominje se mjesto izdavanja; niti *prvo* (moje isticanje) izdavanje. Umjesto toga, spominje se samo radnja nuđenja fonograma javnosti uz suglasnost. Radnja nuđenja fonograma koji uključuje fiksiranu izvedbu mora se izvršiti u Uniji. Također mora biti u „komercijalne svrhe", pod čime se, u nedostatku definicije, mora podrazumijevati da je fonogram pušten u slobodan promet te da je na tržištu dostupan za korištenje, uz suglasnost.

100. Međutim, u tekstu članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115, tumačenog u vezi s člankom 15. WPPT-a, nema ničega iz čega bi se moglo zaključiti da se izvedba fiksirana na fonogramu mora *prvi put održati ili da je se mora prvi put fiksirati* (moje isticanje) u Uniji da bi njezin izvođač imao pravo na pravičnu naknadu.

101. Osobito, država članica ne može pravo na udio u pravičnoj naknadi ograničiti na okolnosti u kojima je izvedba održana u EGP-u, neovisno o tome imaju li izvođači prebivalište ili boravište u zemlji EGP-a. Naime, Direktiva 2006/115 ne sadržava u tom smislu izričito upućivanje na pravo države članice.

102. Kao što je to pojašnjeno u točki 97. ovog mišljenja, pojam fonograma koji je „izdan u komercijalne svrhe" u skladu s člankom 8. stavkom 2. Direktive 2006/115 treba smatrati autonomnim pojmom prava Unije. Odredbe u pitanju zahtijevaju samo da je korisnik aktivirao pravo na naknadu izvođenjem zvučnog zapisa u Uniji. U tom smislu, izvedba se održava u Uniji/EGP-u neovisno o državljanstvu ili mjestu boravišta umjetnika izvođača ili proizvođača snimke ili o mjestu provedbe prvog fiksiranja.

103. Članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 primjenjuje se na sekundarno korištenje fonograma koje je izravno ili neizravno te koje se dogodi na području Unije/EGP-a. Ako ga se promatra u svjetlu članka 2. točke (a), u kojem „umjetnik izvođač" ima načelno značenje, i članka 15. WPPT-a, primjenu članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 aktivira svaki korisnik koji izvrši radnju priopćavanja javnosti koja zvukove ili predstavljanja zvukova fiksiranih na fonogramu čini slušno pristupačnim javnosti, to jest izvođenjem fonograma ili bežičnim radiodifuzijskim emitiranjem, odnosno tradicionalnim analognim emitiranjem.

104. Stoga je „odnosni izvođač" u smislu članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 umjetnik izvođač, to jest osoba čija se izvedba čini slušno pristupačnom javnosti kada se fonogram na kojem je ta izvedba fiksirana izvodi na području Unije.

105. Kako je to Komisija u tom pogledu istaknula, članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 razlikuje se od članaka 4. i 5. Rimske konvencije, koji dopuštaju strankama da upotrijebe mjerilo državljanstva, fiksiranja ili izdavanja kako za proizvođače fonograma tako i za izvedbe fiksirane na fonogramima. Međutim, to nije slučaj s člankom 8. stavkom 2. Direktive 2006/115.

106. Sud je i pojmove „priopćavanje javnosti", „fonogram" (predmeti SCF, PPL Ireland i Rundfunk [18]) i „mjesta pristupačna javnosti uz plaćanje ulaznice" (predmet Rundfunk) tumačio kako s obzirom na WPPT tako i s obzirom na Rimsku konvenciju. Međutim, Sud je utvrdio da članak 8. stavak 2. Direktive 92/100 zahtijeva pojedinačno tumačenje identiteta „korisnika" i pitanja korištenja fonograma o kojem je riječ (presuda SCF).

18 Presude od 15. ožujka 2012., SCF Consorzio Fonografici (C-135/10, EU:C:2012:140 (SCF)); od 15. ožujka 2012., Phonographic Performance (Ireland) (C-162/10, EU:C:2012:141 (PPL Ireland)) i od 16. veljače 2017., Verwertungsgesellschaft Rundfunk (C-641/15, EU:C:2017:131). Općenito vidjeti Ben Dahmen, K., Interactions du droit international et du droit de l'Union européenne: Un pluralisme juridique rénové en matière de propriété industrielle, L'Harmattan, 2013.

107. Osim toga, smatram (kao i Komisija) da je to tumačenje Direktive 2006/115 jedino u skladu s ciljevima da se osigura visoka razina zaštite (uvodna izjava 5.), ujednačeno tumačenje i uredno funkcioniranje unutarnjeg tržišta (uvodna izjava 17.)[19].

108. Kako je to Sud već utvrdio u presudama SCF i PPL Ireland, članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 umjetnicima izvođačima i proizvođačima fonograma priznaje pravo koje je kompenzacijske naravi te koje se može ostvariti u slučaju upotrebe djela ili drugih zaštićenih proizvoda i usluga. To je pravo u bitnome financijske naravi i ne može ostvarivati prije nego što je fonogram izdan u komercijalne svrhe ili je korisnik njegov umnoženi primjerak upotrijebio za priopćavanje javnosti.

109. Istodobno, Direktiva 2006/115 ne upućuje izričito na prava država članica za potrebe određivanja značenja i područja primjene ijednog pojma u njezinu članku 8. stavku 2. Prema tome, s obzirom na potrebu za ujednačenom primjenom prava Unije i načelo jednakosti, te pojmove načelno treba autonomno i ujednačeno tumačiti u cijeloj Europskoj uniji[20].

110. Iz navedenog proizlazi da država članica nema diskrecijsku ovlast propisati kriterije za određivanje umjetnika izvođača koji ispunjavaju uvjete da bi bili „odnosni izvođači" u smislu članka 8. Direktive 2006/115. Osobito, država članica ne može pravo na udio u pravičnoj naknadi ograničiti na okolnosti u kojima se izvedba održava u zemlji EGP-a, neovisno o tome imaju li izvođači prebivalište ili boravište u zemlji EGP-a.

C. Treće pitanje

1. Sažetak argumenata stranaka

111. RAAP ističe da je diskrecijska ovlast države članice da recipročno odgovori na rezervu koju je stranka WPPT-a izjavila na temelju njegova članka 15. stavka 3. ograničena u smislu da odgovor mora odražavati uvjete rezerve. Stranka WPPT-a ne mora ukinuti odredbe Rimske konvencije koje se odnose na pravilo od 30 dana da bi izbjegla asimetrične kriterije kvalifikacije između proizvođača snimaka, s jedne strane, i umjetnika izvođača, s druge. Ono što mora jest poštovati odredbe WPPT-a koje pružanje nacionalnog tretmana uvjetuju uključivanjem izvedbe u zaštićeni fonogram (koje obuhvaćaju kriterije Rimske konvencije). Stranka WPPT-a može državljanima druge stranke tog ugovora koja je izjavila rezervu na temelju njegova članka 15. stavka 3. pružiti prava izdašnija od onih koja u svojem nacionalnom pravu pruža stranka koja je izjavila rezervu; međutim, pritom mora poštovati obveze iz WPPT-a i, gdje je to relevantno, Rimske konvencije te ujedno mora poštovati relevantne odredbe prava Unije.

112. PPI smatra da država članica na temelju WPPT-a načelno ima diskrecijsku ovlast pri odgovaranju na rezervu koja je izjavljena u skladu s člankom 15. stavkom 3. tog ugovora: ona ne mora potpuno jednako odgovoriti na rezervu i izbjegavati situacije u kojima bi državljani države koja je izjavila rezervu bili u povoljnijem položaju od onog njezinih vlastitih državljana u odnosu na državu koja je izjavila rezervu. Sama Rimska konvencija predvidjela je mogućnost da državljani država koje nisu njezine stranke steknu nerecipročnu prednost zahvaljujući pravilu od 30 dana iz njezina članka 5. stavka 2., ali nije obvezala države ugovornice da izbjegavaju tu mogućnost. Irska je dužna, u skladu s Rimskom konvencijom, poštovati obveze koje prema američkim proizvođačima fonograma ima na temelju pravila od 30 dana.

19 Vidjeti po analogiji presudu od 20. siječnja 2009., Sony Music Entertainment (C-240/07, EU:C:2009:19, t. 20. do 25., 27. i 35.). To već proizlazi iz sudske prakse Suda. Vidjeti presudu od 31. svibnja 2016., Reha Training Gesellschaft (C-117/15, EU:C:2016:379, t. 28.).

20 Vidjeti u tom pogledu presude od 16. srpnja 2009., Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, t. 27. i 28.) i od 3. rujna 2014., Deckmyn i Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132, t. 14. i 15.).

113. Povoljan položaj američkih proizvođača fonograma (kao i proizvođača fonograma iz drugih stranaka koje su izjavile rezervu) proizlazi iz primjene pravila prve objave/od 30 dana samo na temelju Rimske konvencije: Irska je mogla izjaviti rezervu na temelju članka 16. stavka 1. točke (a) podtočke iii. Rimske konvencije kako bi isključila mogućnost, u skladu s njezinim člankom 5. stavkom 2., plaćanja proizvođača fonograma koji su državljani država koje nisu stranke te konvencije, ali je odlučila to ne učiniti te nije bila obvezna to učiniti. Ne može se sada od nje zahtijevati da izjavi takvu rezervu kako bi osigurala jednako postupanje prema proizvođačima fonograma i umjetnicima izvođačima koji su državljani država koje su izjavile rezervu.

114. Rezerva kojom stranka WPPT-a isključuje primjenu članka 15. stavka 1. tog ugovora djeluje na način da u toj stranci ostaje na snazi uređenje koje je do tada postojalo u pogledu plaćanja pravične naknade proizvođačima fonograma i umjetnicima izvođačima: osobito, rezerva znači da Irska nije obvezna osigurati plaćanja umjetnicima izvođačima koji su državljani stranke koja je izjavila rezervu.

115. Irska smatra da rezerva, neovisno o svojem opsegu, ovlašćuje druge ugovorne stranke da uopće ne pružaju nacionalni tretman. Navodi da RAAP-ova tvrdnja da odgovor mora biti „potpuno jednak" rezervi nema potporu u tekstu, svrsi i kontekstu WPPT-a. Stranka WPPT-a ovlaštena je umjetnike izvođače, u slučaju rezerve izjavljene u tom pogledu, tretirati drukčije od proizvođača fonograma ako je fonogram prvi put izdan u državi ugovornici. Načelno i neovisno o obvezama iz WPPT-a, stranka koja odgovara na izjavljenu rezervu može, ako ne postoji neka primjenjiva zabrana u međunarodnom pravu, propisati povoljnije uređenje od onoga koje propisuje stranka koja je izjavila rezervu. Na to se može odlučiti zbog okolnosti koje nisu izravno povezane s odnosnim područjem ili zbog domaćih meritornih/političkih razloga.

116. Komisija u bitnome ističe da države članice nemaju nikakvu diskrecijsku ovlast u području za koje je Unija isključivo nadležna te da ne mogu odgovoriti na rezerve koje su izjavile druge stranke niti primijeniti kriterije različite od onih koji su predviđeni u članku 8. stavku 2. Direktive 2006/115.

2. Ocjena

117. Sud koji je uputio zahtjev svojim trećim pitanjem želi doznati mogu li države članice odgovoriti na rezerve koje su izjavile druge stranke WPPT-a ili primijeniti posebna pravila Rimske konvencije koja se odnose na uvjete za priznavanje zaštite.

118. Što se tiče odnosa između pojma „pravična naknada" iz članka 15. WPPT-a, članka 12. točke (d) Rimske konvencije (na temelju kojeg je članak 15. WPPT-a oblikovan) i članka 8. stavka 2. Direktive 92/100 (sada Direktiva 2006/115), čini mi se da je relevantan samo WPPT. Rimska konvencija nije dio pravnog poretka Unije te u njoj sadržane posebne obveze u pogledu toga što je zaštićeni fonogram iz njezina članka 5. ne obvezuju Uniju, kao ni njezina pravila o nacionalnom tretmanu koja pri propisivanju uvjeta za ostvarenje prava na nacionalni tretman daju mogućnost izbora između mjerila fiksiranja, izdavanja i državljanstva.

119. Kako je to Komisija istaknula, nijedno od tih pravila Rimske konvencije ne odražava se u tekstu članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115, koja, kao ni njezina prethodnica (Direktiva 92/100), ne dopušta nikakve rezerve ili ograničenja u pogledu svoje primjenu.

120. Ovdje stoga treba razmotriti samo članak 4. stavak 2. WPPT-a.

121. Članak 4. stavak 2. WPPT-a, kojeg je Unija stranka, predviđa iznimku od obveze nacionalnog tretmana u slučaju rezervi dopuštenih na temelju članka 15. stavka 3. WPPT-a.

122. Komisija navodi da Direktiva 2006/115 spada u „područje koje je sada u isključivoj nadležnosti Unije" te općenito upućuje na „zajednička Unijina pravila o raznim pravima intelektualnog vlasništva predviđenima u pravu Unije".

123. Prema Komisijinu mišljenju, iako je točno da se u vrijeme kada je Unija potpisala i ratificirala WPPT i bratski mu ugovor, WCT, smatralo da države članice i Unija dijele nadležnost u tom području te su navedene ugovore stoga ratificirale i države članice, to više nije slučaj. Unija je preuzela mjesto država članica u pogledu WPPT-a. Komisija u vezi s time predlaže Sudu da primijeni (u slučaju WPPT-a) pristup koji je upotrijebio u presudi TV2 Danmark [21], koja se odnosila na Bernsku konvenciju za zaštitu književnih i umjetničkih djela [22].

124. Konkretno, u točki 31. te presude navedeno je sljedeće: „smatra se da je zakonodavac Unije usvajanjem [Direktive 2001/29] o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu izvršio nadležnost koju su u području intelektualnog vlasništva prije imale države članice. Unutar područja primjene te direktive, mora se smatrati da je Europska unija preuzela mjesto država članica, koje više nisu nadležne provoditi relevantne odredbe Bernske konvencije".

125. Komisija tvrdi, s obzirom na to da je područje obuhvaćeno Direktivom 2006/115 sada u isključivoj nadležnosti Unije, da države članice ne mogu odgovoriti na rezerve koje su na temelju članka 15. stavka 3. WPPT-a izjavile druge stranke tog ugovora niti mogu same primijeniti njegov članak 4. stavak 2. Na Europskoj uniji stoga je da odredi, na ujednačen način za cijelo područje Unije, koja treba biti posljedica rezerve koju stranka izjavi na temelju članka 15. stavka 3. WPPT-a za američke umjetnike čija se glazba radiodifuzijski emitira u Europskoj uniji.

126. Slažem se s tom argumentacijom. Prije svega, smatram da treba odbiti tvrdnju PPI-ja i Irske koja se temelji na činjenici da WPPT nema izravan učinak i kojom se želi pokazati da nacionalni tretman državljana trećih zemalja predviđen u tom ugovoru nema nikakve veze s Direktivom 2006/115.

127. Dovoljno je podsjetiti na sudsku praksu Suda prema kojoj činjenica da WPPT, kao ni Rimska konvencija, nema izravan učinak ni na koji način ne isključuje obvezu tumačenja Direktive 2006/115 s obzirom na te sporazume [23].

128. Nadalje, činjenica da se u sekundarnom pravu Unije, kojim se nastoji osigurati pravična naknada za umjetnike koji svoja djela priopćavaju javnosti u Europskoj uniji, ne spominje izričito Unijina međunarodna obveza jednakog postupanja prema umjetnicima iz Unije i onima iz trećih zemalja nije dovoljna da isključi zahtjev tumačenja sekundarnog prava Unije u skladu s tom obvezom.

129. Osim toga, mislim da članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 zapravo treba smatrati Unijinom provedbom članka 15. WPPT-a, osobito s obzirom na stavak 2. tog članka [24].

21 Presuda od 26. travnja 2012., DR i TV2 Danmark (C-510/10, EU:C:2012:244, t. 31.). Za kritiku te sudske prakse vidjeti Treppoz, E., „Le juge européen et les normes internationales en matière de droit d'auteur", Chronique Droit européen de la propriété intellectuelle, RTD Eur., 2012., str. 964. Vidjeti također Bergé, J.-S., „Les mots de l'interaction: compétence, applicabilité et invocabilité", JDI, 2012., chron. 5.

22 Pariški akt od 24. srpnja 1971., kako je izmijenjen 28. rujna 1979. (u daljnjem tekstu: Bernska konvencija). Vidjeti u tom pogledu, u vezi s „nacionalnim tretmanom", Ricketson, S. i Ginsburg, J. C., *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*, sv. 1., Oxford, 2006., str. 295.

23 Vidjeti presudu SCF (C-135/10, EU:C:2012:140, t. 47. do 50., 52. i 53. i navedenu sudsku praksu). Međutim, vidjeti Moura Vicente, D., *La propriété intellectuelle en droit international privé*, ADI Poche, 2009., str. 120. i bilj. 274., gdje je objašnjeno da određene odredbe Sporazuma o TRIPS-u mogu imati izravan učinak, kako je već odlučeno u Njemačkoj.

24 Koji predviđa: „Ugovorne stranke mogu svojim nacionalnim zakonodavstvom odrediti da jedinstvenu pravičnu naknadu mogu od korisnika zahtijevati umjetnik izvođač ili proizvođač fonograma ili oba. Ugovorne stranke mogu odrediti nacionalnim zakonodavstvom, kad nedostaje sporazum između umjetnika izvođača i proizvođača fonograma, uvjete prema kojima će umjetnici izvođači i proizvođači fonograma dijeliti jedinstvenu pravičnu naknadu."

130. Međutim, treba podsjetiti na to da se zahtjev tumačenja sekundarnog prava Unije u skladu s mješovitim sporazumom ne odnosi na obveze predviđene u tom sporazumu koje spadaju u područja u kojima Europska unija još nije upotrijebila svoje ovlasti i donijela dovoljno važne zakonodavne akte [25].

131. Stoga se prvo mora utvrditi postoje li u „području u pitanju" Unijina pravila [26].

132. Kako je to nezavisna odvjetnica E. Sharpston istaknula u točki 66. svojeg mišljenja u predmetu Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2010:436), nije posve jasno što točno čini „dovoljno važno" izvršavanje Unijinih ovlasti da bi se moglo zaključiti da je Unija upotrijebila zakonodavne ovlasti u danom „području".

133. Kako treba definirati dano „područje"? Je li to možda „zakonodavstvo o pravima intelektualnog vlasništva" u širem smislu? Točno je da je Sud u presudi Etang de Berre [27] postojanje „zakonodavstva koje utječe na okoliš" smatrao dovoljnim za uspostavljanje svoje nadležnosti. U svakom slučaju, iz sudske prakse razmatrane u ovom mišljenju proizlazi da „relevantno područje" ovisi o okolnostima konkretnog slučaja.

134. Komisija je u ovom predmetu u svojim pisanim očitovanjima navela da područje u pitanju treba, poprilično široko, opisati kao područje intelektualnog vlasništva. Komisija je tu tvrdnju već istaknula u predmetima Dior [28] i Merck Genericos [29].

135. Kao što je tu preširoku tvrdnju Sud odbio u objema presudama, a unatoč zaključku iz točke 31. presude od 26. travnja 2012., DR i TV2 Danmark (C-510/10, EU:C:2012:244), za koju smatram da je po analogiji treba primijeniti u ovom predmetu, mislim da Sud treba odlučiti da područje u pitanju nije moguće općenito opisati kao pravnu stečevinu u području intelektualnog vlasništva.

136. Naime, ako bi cijelo to pravno područje činilo područje u pitanju, posve bi se lako moglo reći da je Europska unija donijela mnogo propisa u području intelektualnog vlasništva kako bi se zaključilo da svi njegovi aspekti, sadržani u mješovitim sporazumima, spadaju pod nadležnost Unije, a ne država članica, i to unatoč činjenici da je velik broj tema u tom području do sada tek površno usklađen.

137. Iako se područje u pitanju mora dovoljno precizno odrediti, postavlja se pitanje – osobito u vidu činjenice da je treće prethodno pitanje, s obzirom na to da se odnosi na mogućnosti koje stranka WPPT-a ima u slučaju kada druga njegova stranka izjavi rezervu, smješteno u kontekst vanjskih odnosa – je li prikladno pozvati se i na sudsku praksu u pogledu članka 3. stavka 2. UFEU-a.

138. Potonja odredba odnosi se na međunarodne obveze koje je Unija preuzela te zahtijeva, da bi Unija imala isključivu nadležnost u određenom području, da je to područje „velikim dijelom obuhvaćeno pravilima Unije" [30] (dodatno vidjeti točku 147. ovog mišljenja).

139. Koje je onda to područje, s obzirom na to da ne može obuhvatiti cijelo područje intelektualnog vlasništva?

25 Presuda od 11. rujna 2007., Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos (C-431/05, EU:C:2007:496, t. 34., 35. i 46.)

26 Usporediti presude od 11. rujna 2007., Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos (C-431/05, EU:C:2007:496, t. 35.) i od 8. ožujka 2011., Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125, t. 31. i 32.).

27 Presuda od 7. listopada 2004., Komisija/Francuska (C-239/03, EU:C:2004:598, t. 28.). Za kritiku sudske prakse vidjeti, primjerice, Tanghe, Y., *The EU's external competence in IP matters: the contribution of the Daiichi Sankyo case to cloudy constitutional concepts, blurred borders, and corresponding court jurisdiction*, Columbia Journal of European Law, sv. 22.1., 2015., str. 139. i sljedeće.

28 Presuda od 14. prosinca 2000., Dior i dr. (C-300/98 i C-392/98, EU:C:2000:688)

29 Presuda od 11. rujna 2007., Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos (C-431/05, EU:C:2007:496). Vidjeti, primjerice, Holdgaard, R., Case C-431/05, Merck Genéricos, CMLR 45, 2008., str. 1233.

30 Presuda od 4. rujna 2014., Komisija/Vijeće (C-114/12, EU:C:2014:2151, t. 65. i sljedeće) i mišljenje Suda 3/15 (Marakeški ugovor o pristupu objavljenim djelima) (EU:C:2017:114, t. 107.)

140. Slažem se s onim što je Komisija naknadno iznijela na raspravi; relevantno područje u kojem Unija može istaknuti svoju isključivu nadležnost prava su u pogledu zvučnih zapisa, to jest prava izvođača i prava proizvođača zvučnog zapisa u okviru predmeta zaštite nazvanog fonogram (ili zvučni zapis) koji se izvodi u ustanovama, barovima, restoranima itd., drugim riječima, iskorištavaju ga korisnici u Uniji u svrhe priopćavanja javnosti odnosno emitiranja (što uključuje i prava autora u vezi s reproduciranim djelom koje se izvodi – ta se prava mogu katkad podudarati u slučaju pjevača koji su ujedno i autori pjesama).

141. Što se tiče tretmana državljana trećih zemalja kao takvih u pravnoj stečevini, dovoljno je reći, protivno tvrdnjama PPI-ja i Irske, da Direktiva 2006/115 ne propisuje ništa u tom pogledu. Posljedično, ona se primjenjuje na sve takve državljane.

142. Kao što je to istaknula Komisija, gdje pravna stečevina šuti, primjenjuje se na sve državljane, za razliku od drugih pravnih područja, kao što su pravo društava i računovodstveno pravo, kod kojih je moguće osloniti se na pojmove kao što su uspostava boravišta i kod kojih postoje posebne odredbe Unijina zakonodavstva koje se u tom području primjenjuju. To u načelu nije slučaj kada je riječ o pravnoj stečevini u području autorskog prava. Propisi u tom području neutralni su u pogledu pitanja na koga su primjenjivi. To je način na koji Unija poštuje svoje obveze u kontekstu međunarodnih sporazuma koji predviđaju nacionalni tretman.

143. Da je postojala namjera zaobilaženja prava državljana trećih zemalja, to bi se učinilo izrijekom u okviru odgovarajućeg Unijina zakonodavstva. Šutnja Direktive 2006/115 izražena je u njezinu tekstu, koji ne isključuje nikoga. U pogledu usporedbe te direktive sa zakonodavstvom u kojem je to učinjeno, upućujem na Direktivu 2001/84 (o pravu slijeđenja u korist autora izvornika umjetničkog djela). U toj je direktivi Unijin zakonodavac proveo izričito uključivanje, kako bi osigurao da samo one stranke Bernske konvencije koje u svojem pravu imaju materijalnu odredbu koja se odnosi na umjetnike koji preprodaju svoje radove mogu uživati koristi od njihovih prava slijeđenja.

144. U tom je slučaju zakonodavac Unije u odredbi pod naslovom „Državljani trećih zemalja koji imaju pravo na udio u prodajnoj cijeni izvornika umjetničkog djela” izričito propisao da „[d]ržave članice moraju predvidjeti da autori koji su državljani trećih zemalja i, podložno članku 8. stavku 2., njihovi pravni slijednici uživaju pravo slijeđenja u skladu s ovom Direktivom i zakonodavstvom dotične države članice, samo ako zakonodavstvo zemlje, čiji je autor ili njegov pravni slijednik državljanin, dopušta zaštitu prava slijeđenja u toj zemlji autorima iz država članica i njihovim pravnim slijednicima”.

145. Daljnji je primjer Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka [31], u kojoj je Unijin zakonodavac uveo pravo *sui generis* kojemu nije bilo pandana u bilo kojem međunarodnom sporazumu; uvedena je odredba čiji je učinak bio taj da se pravo sprečavanja neovlaštenog izvlačenja i/ili ponovnog korištenja s obzirom na bazu podataka trebalo primjenjivati na baze podataka čiji su proizvođači državljani trećih zemalja ili osobe s uobičajenim boravištem u trećim zemljama ili na one što su ih izradile pravne osobe koje nemaju poslovni nastan u državi članici, u smislu Ugovora, *samo ako te treće zemlje nude usporedivu zaštitu baza podataka što su ih izradili državljani države članice ili osobe s uobičajenim boravištem na području Zajednice.*

146. U Direktivi 2012/28/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o određenim dozvoljenim korištenjima djela siročadi [32], koja predstavlja odstupanje od autorskih i drugih srodnih prava, zakonodavac Unije – svjestan svojih obveza iz međunarodnih sporazuma te iz razloga međunarodne kurtoazije – odlučio je ne primijeniti ta pravila na državljane trećih zemalja, osim u slučaju razumnog zaključka u cjelokupnom kontekstu slučaja da su oni znali za korištenje svojih djela. Na taj su način državljani trećih zemalja bili zaštićeni od mogućih štetnih učinaka spomenute direktive.

31 SL 1996., L 9, pročišćena verzija, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 24., str. 36.)

32 Tekst značajan za EGP, SL 2012., L 299, str. 5. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 253.)

147. Dalje se postavlja pitanje je li se u ovom predmetu moguće pozivati i na sudsku praksu u pogledu članka 3. stavka 2. UFEU-a, osobito na presudu Komisija/Vijeće (C-114/12, EU:C:2014:2151) i mišljenje Suda 3/15 (Marakeški ugovor o pristupu objavljenim djelima) (EU:C:2017:114).

148. Smatram da se – s obzirom na to da je u spomenutim dvjema situacijama riječ o međunarodnom sporazumu o kojem tek treba pregovarati i sporazumu o kojem se već pregovaralo – Unija s pravom može pozivati na svoju isključivu nadležnost ne samo na temelju sudske prakse Suda u području tumačenja propisa o autorskom pravu i srodne pravne stečevine nego i na temelju sve većeg usklađivanja putem znatnog broja pravila [33]. Direktiva 2014/26/EU sadržava tri definicije pojmova relevantne za donošenje odluke u ovom predmetu: neutralnu definiciju nositelja prava, neutralnu definiciju prihoda od prava i neutralnu definiciju upravljanja. Tako sa svakim postupkom koji znači iskorištavanje autorskog ili srodnih prava osobe u Uniji za tu osobu nastaje prihod od prava te svaki nositelj prava može zahtijevati taj prihod.

149. Osim toga, valja istaknuti, kako je to nezavisni odvjetnik D. Ruiz-Jarabo Colomer već naveo u predmetu Merck, da sporazumi koje Unija i država članica zajedno sklope upućuju na njihov zajednički cilj te ih obvezuju prema trećim zemljama koje su stranke tih sporazuma; načelo lojalne suradnje iz članka 4. stavka 3. UEU-a nalaže državama članicama da surađuju ne samo tijekom pregovora o sporazumima i njihova sklapanja nego i prilikom njihove provedbe (mišljenje Suda 1/94 (Sporazumi priloženi Sporazumu o WTO-u) (EU:C:1994:384, t. 108.)), što valja tumačiti u vezi s obvezom ostvarivanja djelotvornosti prava Unije ne samo na zakonodavnoj nego i na izvršnoj i sudskoj razini [34].

150. Istaknuo bih nedvojbeno postojanje još jedne isključive nadležnosti Unije koja bi mogla biti relevantna za ovaj predmet: one za zajedničku trgovinsku politiku (članak 3. stavak 1. točka (e) UFEU-a). U presudi od 18. srpnja 2013., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520, t. 52. i 53.) Sud je utvrdio da pravila Sporazuma o TRIPS-u spadaju pod tu nadležnost. Naime, neka od tih pravila odnose se upravo na prava umjetnika izvođača i proizvođača fonograma [35]. Stoga, iako se Sporazum o TRIPS-u i WPPT tehnički ne preklapaju, nesporno je da između njih postoji određena veza.

151. Točno je da konkretno pravo o kojem se ovdje radi nije među onima koja su predviđena Sporazumom o TRIPS-u (moguća je usporedba između tretmana najpovlaštenije nacije i nacionalnog tretmana). U svakom slučaju, jasno je da se pristup koji se zagovara u ovom mišljenju ne protivi Sporazumu o TRIPS-u.

152. Prema tome, iz navedenih razmatranja proizlazi da je, ako zakonodavac Unije želi prilagoditi Direktivu 2006/115 i isključiti državljane trećih zemalja, na Uniji, a ne na 27 država članica, da to pokuša učiniti na širok raspon različitih načina. Naime, kada bi se to prepustilo državama članicama, izmijenio bi se doseg zajedničkih pravila koje je prihvatila Unija.

153. Usput se javlja sljedeće pitanje: ako se za Uniju, u pogledu WPPT-a kao cjeline, mora smatrati da je preuzela mjesto država članica, koje pravne posljedice imaju rezerve koje države članice izjave na temelju tog ugovora (vidjeti izjave Kraljevine Danske, Republike Finske, Francuske Republike, Savezne Republike Njemačke i Kraljevine Švedske u Notifikaciji br. 78 priloženoj tom ugovoru i izjavu Republike Finske u Notifikaciji br. 88 priloženoj tom ugovoru)?

33 Primjerice, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o kolektivnom ostvarivanju autorskog prava i srodnih prava te izdavanju odobrenja za više državnih područja za prava na internetsko korištenje glazbenih djela na unutarnjem tržištu (SL 2014., L 84, str. 72.)

34 U tom se mišljenju upućuje na Kahl, W. „Artikel 10", u Callies, Ch. i Ruffert, M., *Kommentar zu EU-Vertrag und EG-Vertrag*, Luchterhand, drugo izdanje, revidirano i prošireno, Neuwied i Kriftel, 2002., str. 451. i sljedeće. Tim argumentima u prilog ide i Etienne, J., *Arrêt «MerckGenéricos»: la compétence d'interprétation d'un accord international conclu par la Communauté et les Etats membres*, Journal de droit européen, 2008., str. 46.

35 Vidjeti članak 14. Sporazuma o TRIPS-u.

154. Prema mojem mišljenju, iz razmatranja izloženih u ovom mišljenju proizlazi da navedene rezerve ne bi trebalo primjenjivati, s obzirom na to da bi one mogle dovesti do onemogućavanja primjene prava Unije.

155. S obzirom na navedeno, odgovor na treće pitanje glasi da države članice nemaju nikakvu diskrecijsku ovlast u području za koje je Unija isključivo nadležna te da ne mogu odgovoriti na rezerve koje izjave druge stranke WPPT-a niti primijeniti bilo koje druge kriterije osim onih u članku 8. stavku 2. Direktive 2006/115.

D. Četvrto pitanje

1. Sažetak argumenata stranaka

156. RAAP i Komisija u bitnom smatraju nedopuštenim ograničavanje prava na pravičnu naknadu iz članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 na proizvođače zvučnih zapisa, to jest njegovo uskraćivanje umjetnicima izvođačima čije su izvedbe fiksirane na zvučnom zapisu ako je ono istodobno priznato proizvođaču tog zapisa.

157. PPI navodi da sud koji je uputio zahtjev četvrtim pitanjem u biti pita je li na temelju WPPT-a dopušteno proizvođače fonograma i umjetnike izvođače različito tretirati, osobito na način da se pravo na pravičnu naknadu prizna proizvođačima, a istodobno se uskrati izvođačima. Tvrdi da se na to pitanje može potvrdno odgovoriti.

158. Irska ističe da je prilikom provedbe Direktive 2006/115, prema potrebi imajući na umu rezervu koju je izjavio SAD, ovlaštena pružiti nacionalni tretman umjetnicima izvođačima koji u zemlji EGP-a izvode djelo ili u njoj imaju prebivalište/boravište te da uz to ima mogućnost izvršnim nalogom proširiti kategorije umjetnika izvođača. Ta diskrecijska ovlast postoji samo zbog teksta Direktive 2006/115, njezine zakonodavne povijesti i njezine uvodne izjave upućene gospodarskim subjektima u Europskoj uniji. Irska tvrdi da je ovlaštena, osobito s obzirom na nepostojanje ekvivalentnih prava u zakonodavstvu SAD-a, ali i zbog činjenice da WPPT ne proizvodi izravne učinke, razdvojiti pravo proizvođača fonograma na naknadu od prava koja su dostupna umjetnicima izvođačima ako su izvedbe fiksirane na fonogramu bez obzira na nacionalna pravila o prvoj objavi u drugoj stranci tog ugovora.

2. Ocjena

159. Sud koji je uputio zahtjev svojim četvrtim pitanjem želi doznati je li dopušteno pravo na pravičnu naknadu ograničiti na način da naknadu dobije samo proizvođač zvučnog zapisa, a ne i umjetnici izvođači čije su izvedbe fiksirane na tom zvučnom zapisu.

160. Kako je to RAAP istaknuo, članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 izričito obvezuje države članice da naknadu osiguraju i umjetnicima izvođačima i proizvođačima fonograma. To je u vrijeme usvajanja te direktive bilo ciljano odstupanje od međunarodnopravnog uređenja sadržanog u Rimskoj konvenciji [36]. Međunarodnopravno uređenje i ono iz Direktive 2006/115 usklađena su pristupanjem Europske unije WPPT-u.

36 Vidjeti, primjerice, Walter, M., von Lewinski, S., European Copyright Law: A Commentary, Oxford University Press, Oxford, 2010., t. 6.8.13.

161. Navedenom u prilog idu kontekst i svrha spomenute direktive. Kako to osobito proizlazi iz uvodnih izjava 5., 7. i 10., njezini ciljevi uključuju zaštitu umjetnika izvođača, usklađivanje određenih njihovih prava u čitavoj Europskoj uniji i osiguravanje da države članice prava u pitanju provedu u skladu sa svojim međunarodnopravnim obvezama.

162. Dovoljno je istaknuti da tekst članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 zahtijeva od država članica da osiguraju pravo na sudjelovanje u naknadi. Budući da se tog prava nije moguće odreći, sudjelovanje u naknadi koje zapravo ne pruža nikakvu naknadu u biti je ekvivalentno uskrati prava, čak i ako je to dogovoreno između proizvođača snimki i umjetnika izvođača (vidjeti u tom pogledu uvodne izjave 12. i 13. Direktive 2006/115).

163. Kako to sud koji je uputio zahtjev priznaje, iz presude SENA [37] proizlazi da se članak 8. stavak 2. Direktive 92/100 (sada članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115) mora ujednačeno tumačiti i primjenjivati u svim državama članicama te da se treba primjenjivati u svakoj državi članici. Sud je utvrdio da na pitanje je li naknada – koja predstavlja protučinidbu za korištenje komercijalnog fonograma, među ostalim, u svrhe radiodifuzijskog emitiranja – pravična treba odgovoriti osobito s obzirom na vrijednost tog korištenja u trgovini.

164. Čak i Komisija priznaje da države članice imaju diskrecijsku ovlast na svojem državnom području odrediti najprikladnije kriterije za to da se osigura, unutar granica predviđenih pravom Unije te osobito Direktivom 2006/115, poštovanje tog Unijina pojma je li naknada, koja predstavlja protučinidbu za korištenje komercijalnog fonograma, pravična, osobito s obzirom na vrijednost tog korištenja u trgovini.

165. Međutim, smatram da ovlast određivanja „prikladnih kriterija za to da se osigura poštovanje" ne podrazumijeva mogućnost određivanja korisnika prava na naknadu za potrebe članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115. Umjesto toga, diskrecijska ovlast država članica načelno je ograničena na određivanje toga što čini pravičnu naknadu.

166. Kada bi države članice na temelju članka 8. stavka 2. Direktive 2006/115 mogle odrediti korisnike prava na tu naknadu, ugrozio bi se njezin cilj, a to je uspostava usklađene pravne zaštite u području intelektualnog vlasništva. Takav bi se pristup protivio uvodnoj izjavi 17. [38].

167. Za kraj se može istaknuti da propisi o autorskom pravu većine država članica (barem 18 država članica [39]) *izričito* predviđaju da se jedinstvena pravična naknada, u nedostatku sporazuma, treba – nakon namirenja opravdanih troškova upravljanja – jednako dijeliti (50:50) između umjetnika izvođača i proizvođača fonograma.

168. Iz navedenog proizlazi da odgovor na četvrto pitanje glasi da se članku 8. stavku 2. Direktive 2006/115 protivi ograničavanje prava na pravičnu naknadu na način da naknadu dobije samo proizvođač zvučnog zapisa, a ne i umjetnici izvođači čije su izvedbe fiksirane na tom zvučnom zapisu.

37 Presuda od 6. veljače 2003. (C-245/00, EU:C:2003:68). Ta se presuda odnosi na mjeru u kojoj međunarodni sporazumi mogu služiti kao pomoć pri tumačenju Direktive 2006/115.

38 „Usklađena prava iznajmljivanja i prava posudbe te usklađena zaštita u području autorskom pravu srodnih prava ne bi se trebala provoditi na način koji prikriveno ograničava trgovinu između država članica […]"

39 Belgija, Bugarska, Danska, Njemačka, Estonija, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Litva, Mađarska, Malta, Nizozemska, Austrija, Portugal, Rumunjska, Slovenija i Švedska

IV. Zaključak

169. Zbog navedenih razloga, predlažem da Sud na pitanja koja je uputio High Court (Visoki sud, Irska) odgovori na sljedeći način:

1. Članak 8. stavak 2. Direktive 2006/115 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva treba tumačiti s obzirom na obveze iz Ugovora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) o izvedbama i fonogramima (WPPT), kojeg je Unija stranka, te je u skladu s Unijinom obvezom osiguravanja nacionalnog tretmana u smislu članka 4. WPPT-a, bez potrebe za propisivanjem posebne odredbe u tom pogledu.

2. Država članica nema diskrecijsku ovlast propisati kriterije za određivanje umjetnika izvođača koji ispunjavaju uvjete da bi bili „odnosni izvođači" u smislu članka 8. Direktive 2006/115. Osobito, država članica ne može pravo na udio u pravičnoj naknadi ograničiti na okolnosti u kojima se izvedba održava u zemlji Europskog gospodarskog prostora (EGP), neovisno o tome imaju li izvođači prebivalište ili boravište u zemlji EGP-a.

3. Države članice nemaju nikakvu diskrecijsku ovlast u području za koje je Unija isključivo nadležna te ne mogu odgovoriti na rezerve koje izjave druge stranke WPPT-a niti primijeniti bilo koje druge kriterije osim onih u članku 8. stavku 2. Direktive 2006/115.

4. Članku 8. stavku 2. Direktive 2006/115 protivi se ograničavanje prava na pravičnu naknadu na način da naknadu dobije samo proizvođač zvučnog zapisa, a ne i umjetnici izvođači čije su izvedbe fiksirane na tom zvučnom zapisu.